

*Кравченко О.М.,
аспірант кафедри менеджменту,
Одеський національний політехнічний університет*

ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ПОНЯТІЙНОГО АПАРАТУ ТА КЛАСИФІКАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СФЕРІ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

Анотація. У статті розглядаються проблеми пов'язані з визначенням основних термінів у ресторанному господарстві, досліджуються структура класифікації виду економічної діяльності «Діяльність із забезпечення страв та напоями», та надаються практичні рекомендації щодо удосконалення існуючого КВЕД ДК 009:2010 (Класифікація видів економічної діяльності).

Ключові слова: ресторанне господарство, готелі та ресторани, діяльність із забезпечення страв та напоями, їдальні, постачання готової їжі, класифікація, вид економічної діяльності, державні стандарти.

Постановка проблеми. Ресторанне господарство є складовою сфери послуг та виконує важливі соціально-економічні завдання. Сьогодні у всьому світі спостерігаються тенденції до збільшення частки сфери послуг у ВВП.

Розвиток ресторанного господарства сприяє збільшенню доходів бюджету, створенню нових робочих місць, розвитку інфраструктури і, загалом, розвитку третинного сектору економіки. Тому, одним із пріоритетних завдань держави має стати розвиток сфери ресторанного господарства [1, с. 146].

Сучасні процеси глобалізації проявляються у збільшенні зовнішньоекономічних контактів України з різноманітними світовими та регіональними об'єднаннями, що, в свою чергу, створює потребу в гармонізації вітчизняного законодавства та документації, в тому числі стандартів статистичної звітності, до міжнародних норм. Сфера послуг та ресторанне господарство в її складі не є виключенням [2].

В Класифікації видів економічної діяльності України, далі КВЕД, діяльність ресторанного господарства класифікується як «Діяльність із забезпечення страв та напоями». На відміну від міжнародних класифікацій, вітчизняна класифікація ресторанного господарства більш укрупнена та не включає різновиди закладів ресторанного господарства. З одного боку, таке укрупнення спрощує процес статистичного обліку, з іншого, не дає достатньо даних для аналізу насиченості ринку тими, чи іншими специфічними закладами ресторанного господарства. Існуюча класифікація потребує доопрацювання, що дозволить підняти рівень якості статистичного обліку з метою отримання достовірної інформації для планування подальшого розвитку та підвищення ефективності діяльності ресторанного господарства України [3, с. 156].

Огляд останніх досліджень і публікацій. Питаннями класифікації, типізації, визначення понять ресторанного господарства та видів закладів ресторанного господарства присвячені роботи таких вчених, як Столяренко О.М. [1], Остафійчук Я.В. [2], Соколи І.І. [3], Андрющенко Р.О., Мазаракі А.А., Пятницька Т.Г. [4], Міценко Н.Г., Лейзерук О.О., Добоні В.В. [5] та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну увагу з боку науковців до поставленої проблеми питання визначень та класифікації у

ресторанному господарстві залишаються суперечливими, та потребують додаткової уваги.

Метою дослідження є виявлення проблемних питань в понятійному апараті ресторанного господарства, дослідження існуючих класифікацій видів діяльності господарства, та надання рекомендацій щодо їх вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. Ресторанне господарство (далі РГ) – це вид економічної діяльності суб'єктів господарської діяльності щодо надавання послуг відносно задоволення потреб споживачів у харчуванні з організуванням дозвілля або без нього. Суб'єкти господарювання здійснюють діяльність у ресторанному господарстві через заклади РГ [6]. Таке визначення наведено у чинних ДСТУ 3862-99 «Ресторанне господарство. Терміни та визначення». Попре чітке визначення поняття ресторанного господарства в наведеному документі, виникають суперечності. Це пов'язано з тим, що згідно іншого документу – ДК 009:2010 «Класифікація видів економічної діяльності» [7], що є чинним з 01.01.2012 р., назву виду економічної діяльності «Ресторанне господарство» змінено на «Діяльність із забезпечення страв та напоями». Таким чином, на сьогодні в офіційних документах використовують два взаємозамінні поняття, що є наслідком правил використання КВЕД.

КВЕД – це статистичний інструмент для впорядкування економічної інформації. Використання КВЕД для статистичних потреб передбачає дотримання методологічних правил, структури класифікації та визначених меж між позиціями, структурних зв'язків між класифікаціями діяльності, продукції та товарів зовнішньоекономічної діяльності, методу «зверху-вниз» (top-down) щодо основного виду діяльності, визначень статистичних одиниць тощо. Будь-яке використання КВЕД не для статистичних потреб (адміністративних або нормативних) здійснюють самі користувачі за власними правилами, відповідаючи за це та належно пояснюючи таке використання [7].

На нашу думку, така «м'яка» політика щодо використання КВЕД спричиняє плутанину через відсутність уніфікованих понять, обов'язкових до застосування одночасно як у статистичному обліку, так і у нормативно-правовому забезпеченні. Навіть у Статистичному щорічнику за 2013 р. [8] зустрічаються угруповання інформації щодо діяльності ресторанного господарства у складі виду економічної діяльності «Тимчасове розміщення і організація харчування» [8, с. 30, 32, 54, 56, 58, 60, 249, 276, 282, 287, 333]; та окремо – під назвами «Ресторанне господарство» [8, с. 253, 259, 273] і «Діяльність із забезпечення страв та напоями» [8, с. 269]. На нашу думку, це ускладнює облік, оскільки виникає питання сумісності наведених даних.

Певну невідповідність у нормативних документах, що регулюють ресторанне господарство помітили також Міценко Н.Г., Лейзерук О.О., Добоні В.В. [5, с. 58]. Вони відзначили, що за Класифікатором видів економічної діяльності (КВЕД-2010), ресторанне господарство відносять до розділу 56 – «Діяльність із забезпечення страв та напоями» секції I – «Тимчасове

розміщування й організація харчування». Відповідно до нього передбачається діяльність з обслуговування їжею та напоями за умови, що їжу та напої споживають на місці у традиційних ресторанах, ресторанах самообслуговування або швидкого обслуговування, що працюють як постійно, так і тимчасово, з наданням місць для сидіння або без їх надання. Таким чином, акцент робиться саме на функціонуванні ресторанів, хоча і зазначається, що – «... вирішальним фактором є те, що пропонується їжа, придатна для негайного споживання на місці, а не тип закладу, що її пропонує». Разом з тим, зазначений розділ КВЕД передбачає: «Діяльність ресторанів, надання послуг мобільного харчування» (56.1), «Постачання готових страв» (56.2), «Обслуговування напоями» (56.3). Науковці стверджують, що клас 56.10 – «Діяльність ресторанів, надання послуг мобільного харчування» включає послуги з надання харчування споживачам, незалежно від того, чи їх подають у спеціалізованих місцях громадського харчування або в ресторанах самообслуговування, чи їх споживають у приміщенні, забирають із собою або замовляють додому. З іншого боку, цей клас включає діяльність ресторанів, кафе, ресторанів швидкого обслуговування, місць з наданням їжі для споживання за межами закладу, вагончиків з продажу морозива, пересувних вагончиків з продажу їжі, діяльність з приготування їжі в торговельних наметах. Водночас, клас 56.30 – «Обслуговування напоями» передбачає діяльність барів, таверн, закусточних, дискотек (з перевагою споживання напоїв), пивних, кафе, ларьків із продажу фруктових соків, пересувних кіосків з продажу напоїв. Можемо погодитися з авторами, що зазначений в КВЕД перелік закладів ресторанного господарства не відповідає Класифікації закладів ресторанного господарства (ДСТУ 4281:2004), що виокремлює наступні типи: ресторан (ресторан-бар), кафе (кафе-кондитерська, кафе-морозиво, кафе-молочне, кав'ярня, кафе-бар,

кафе-пекарня, чайний салон), кафетерій, закусточна, шинок, бар (винний, пивний, молочний, вітамінний, коктейль-бар, нічний клуб, пивна зала), їдальня, буфет, фабрика-заготівельня, фабрика-кухня, домова кухня, ресторан за спеціальними замовленнями (catering) [14].

На нашу думку зазначений в чинному КВЕД перелік закладів ресторанного господарства не тільки не відповідає Класифікації закладів ресторанного господарства (ДСТУ 4281:2004), але є недостатнім для забезпечення потреб аналізу діяльності ресторанного господарства в Україні.

Попередня класифікація КВЕД ДК 009-96 [10], на відміну від діючої, була більш деталізованою (рис. 1). В ній була секція Н – «Готелі та ресторани», розділ «Ресторани» включав три групи: 55.3 – «Ресторани», 55.4 – «Бари», 55.5 – «Їдальні і постачання готової їжі», також у рамках кожної групи були виділені класи та підкласи видів економічної діяльності. Такий поділ дозволяв аналізувати структурні зміни в ресторанному господарстві. В статистичному збірнику за 2012 р. інформація щодо структури підприємств ресторанного господарства представлено в розрізі групувань: «діяльності ресторанів», «діяльності кафе», «діяльності барів», «діяльності їдалень та постачання готової їжі» [9, с. 282]. Інформацію щодо структурних змін за наведеними ознаками можна прослідкувати більш як за 10 років. Класифікація ресторанного господарства у новій, нині діючій редакції КВЕД ДК 009:2010 [7], що приведена у відповідність до діючих є значно скороченою як відносно попередньої, так і відносно міжнародного галузевого класифікатору ISIC Rev 4 [11].

У нині діючій класифікації взагалі не передбачено поділ на підкласи (рис. 2). Як і в міжнародній класифікації ISIC Rev 4 (рис.3), класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010 [7] передбачає, що «Діяльність із забезпечення стра-

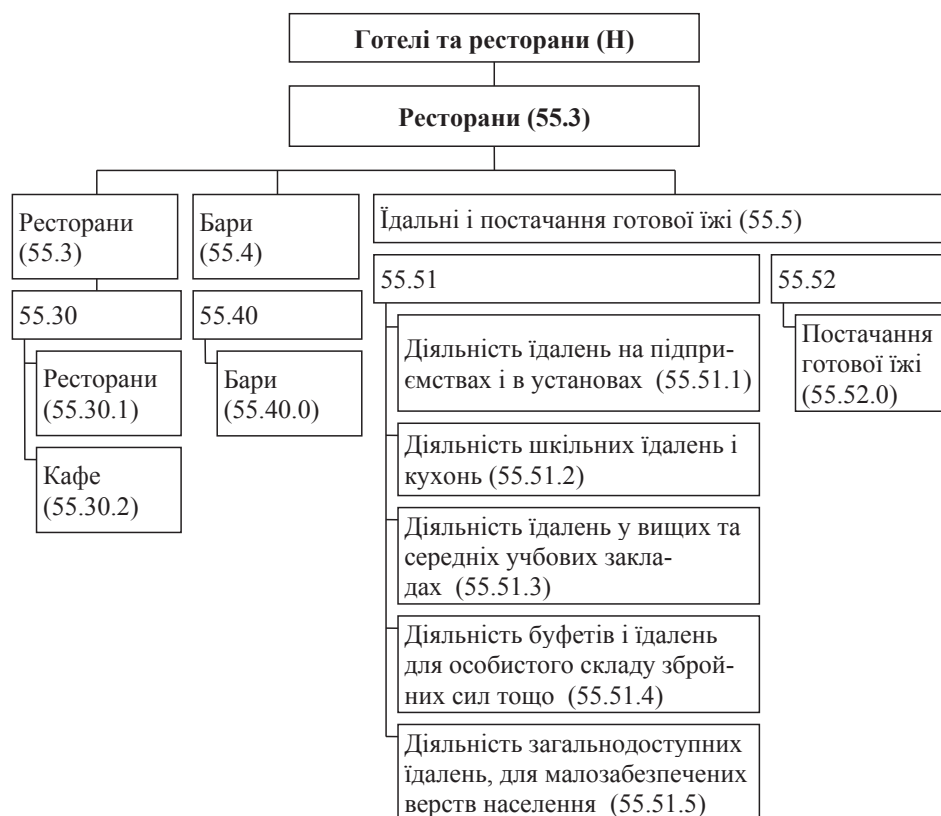

Рис. 1. Схематичне зображення класифікації закладів РГ України

Джерело: систематизовано автором згідно КВЕД ДК 009-96 [10]

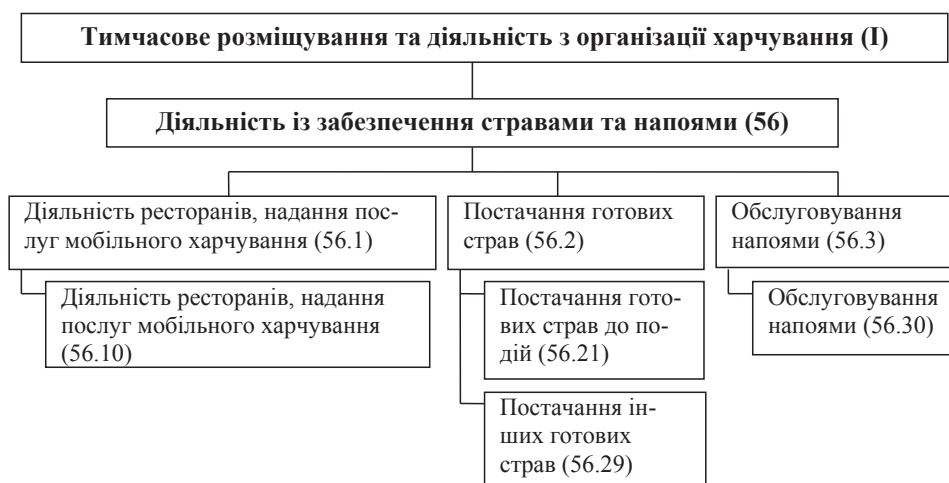

Рис. 2. Схематичне зображення класифікації ресторанного господарства згідно ДК 009:2010 «Класифікація видів економічної діяльності», чинного від 01.01.2012 р. [3, с. 156]

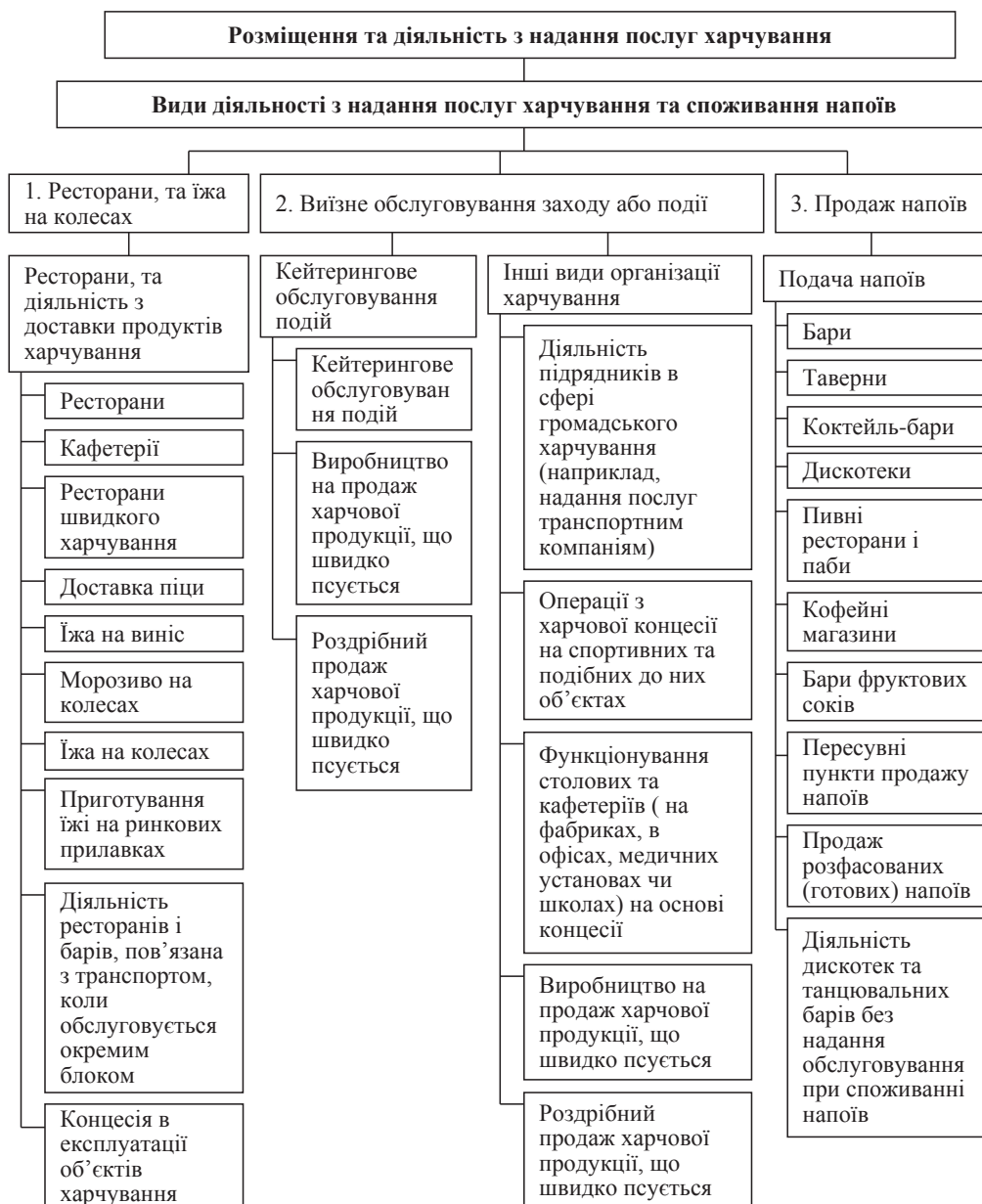

Рис. 3. Схематичне зображення діючої класифікації ресторанного господарства згідно з ISIC Rev 4, 2008 р. [3, с. 155]

вами та напоями» (56) входить до складу секції I – «Тимчасове розміщення та діяльність з організації харчування», та поділяється на три групи: «Діяльність ресторанів, надання послуг мобільного харчування» (56.1), «Постачання готових страв» (56.2), «Обслуговування напоями» (56.3). В цій частині класифікації ISIC Rev 4 та ДК 009:2010 – ідентичні.

Як ми бачимо, далі у міжнародній класифікації ISIC Rev 4 наведено детальний опис підкласів, що формують діяльність із забезпечення стравами та напоями. У вітчизняній класифікації такий розгорнутий поділ відсутній. З 2013 р. інформація у Статистичному щорічнику України подається за редакцією нового КВЕД ДК 009:2010 в розрізі: «Діяльність ресторанів, надання послуг мобільного харчування», «Постачання готових страв», «Обслуговування напоями» [9, с. 270]. На нашу думку, такий поділ є цілком неінформативним, оскільки базується не на поділі на підкласи (що є типами закладів РГ згідно ДСТУ 4281:2004), а на поділі за групами.

Діючий КВЕД гармонізовано на рівні розділів з Міжнародною стандартною галузевою класифікацією всіх видів економічної діяльності (ISIC, Rev. 4 – 2008) та на рівні класів з Класифікацією видів економічної діяльності ЄС (NACE, Rev. 2 – 2006). На відміну від попередніх редакцій, КВЕД не має рівня підсекції через відсутність такого рівня в базовій класифікації NACE (Rev. 2). За результатами перегляду у КВЕД також немає рівня підкласу, що зумовлено значною деталізацією класів у NACE (Rev. 2). З огляду на це, КВЕД є національною класифікацією, ідентичною базовій міжнародній статистичній Класифікації видів економічної діяльності ЄС – NACE (Rev. 2) [7].

Вважаємо, що у діючому КВЕД недостатньо деталізовано класи для ресторанного господарства. Такий підхід до класифі-

кації ресторанного господарства обмежує можливості аналізу структурних змін, залишає багато простору для суперечливого трактування змісту кожного з пунктів класифікації, та не дає можливості здійснення нормативно-правового регулювання стосовно окремих типів закладів ресторанного господарства. Міжнародна класифікація ISIC Rev 4, на відміну від вітчизняної та NACE (Rev. 2), включає в себе розподіл закладів ресторанного господарства за типами. Оскільки, нині діючий КВЕД не має рівня підкласу, що раніше включав в себе поділ закладів ресторанного господарства за типами, а поділ суб'єктів ресторанного господарства за класами фактично дублює поділ за групами, рекомендуємо деталізувати класифікацію на рівні класів, та включити туди розподіл закладів ресторанного господарства за типами. Детально розглянувши попередні та існуючі класифікації закладів ресторанного господарства, що наведені в нормативних документах України, та міжнародні класифікації ISIC Rev, ми дійшли до висновку, що доцільно буде включити до класифікації наступні типи закладів ресторанного господарства на рівні класів: ресторан, кафе, ресторан швидкого обслуговування, кафетерій, закусочна, їдальня, буфет, пересувні пункти продажу їжі у складі групи «Діяльність ресторанів, надання послуг мобільного харчування»; постачання готової їжі та напоїв та обслуговування виїзних подій (кейтеринг) у складі групи «Постачання готових страв»; бар, дискотека, пересувний пункт продажу напоїв в складі групи «Обслуговування напоями» (рис. 4).

Така вдосконалена класифікація дозволить, наприклад, реформувати систему оподаткування. У попередніх дослідженнях було проаналізовано зарубіжний та вітчизняний досвід щодо оподаткування діяльності підприємств ресторанного

Рис. 4. Схематичне зображення рекомендацій щодо вдосконалення діючого КВЕД ДК 009:2010 на рівні класів виду економічної діяльності «Діяльність із забезпечення стравами та напоями»

господарства, та зроблено висновок, що використання існуючої спрощеної системи оподаткування підприємств ресторанного господарства в Україні на базі єдиного податку стимулює штучне подрібнення бізнесу, приховування реальних доходів, є причиною випадків відмови працівникам у офіційному працевлаштуванні. Нами було рекомендовано удосконалити існуючу систему оподаткування шляхом зміни бази та ставки оподаткування ресторанного господарства. За базу оподаткування було запропоновано використовувати кількість посадкових місць та / або виробничі площі закладів ресторанного господарства. Було визначено, що ставка оподаткування залежатиме від місця розташування закладу, його типу та класу [12].

Більш детальна класифікація виду економічної діяльності «Діяльність із забезпечення стравами та напоями» на рівні класів у КВЕД ДК 009:2010, що включатиме деталізацію за типами закладів ресторанного господарства, дозволить:

- забезпечувати інформативність статистичних даних;
- досліджувати структурні зміни в ресторанному господарстві України;
- визначити тенденції розвитку ресторанного господарства України;
- диференціювати ставки оподаткування ресторанного господарства відповідно до типів закладів ресторанного господарства;
- прогнозувати величини податкових надходжень, що можна буде отримати за умов зміни ставки і бази оподаткування у ресторанному господарстві.

Висновки. Через недостатню гармонізацію визначень, що використовуються у класифікації КВЕД ДК 009:2010, та визначень, що використовуються в інших нормативно-правових документах, виникають суперечності щодо визначень понять «Ресторанне господарство» та Діяльність із забезпечення стравами та напоями, які по суті є однаковими. Задля унеможливлення неправильного трактування зазначених термінів рекомендуємо уніфікувати понятійний апарат згідно КВЕД ДК 009:2010. Класифікація ресторанного господарства, що надано в діючому КВЕД ДК 009:2010 в розділі «Діяльність із забезпечення стравами та напоями» (56) є недостатньо деталізованою в порівнянні з міжнародними аналогами, та потребує доопрацювання. Надані рекомендації допоможуть розширити та оптимізувати існуючу класифікацію з метою підвищення інформативності статистичних даних та збільшення можливостей аналізу та управління діяльністю ресторанного господарства.

Література:

1. Столяренко О.М. Поняття та види закладів ресторанного господарства / О.М. Столяренко, Н.П. Щербельова // Вісник ЖДТУ. – 2011. – № 4 (58). – С. 146–149.
2. Остафійчук Я.В. Підходи до класифікації послуг у контексті формування системи управління сферою послуг [Електронне видання] / Я.В. Остафійчук // Ефективна економіка. – 2012. – № 1. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=892>
3. Sokoly I.I. Classification transformation in the food sector [Електронне видання] / I.I. Sokoly, O.M. Kravchenko // Економіка: реалії часу. – 2014. – № 2 (12). – С.150 – 158. – Режим доступу: <http://economics.opu.ua/files/archive/2014/No2/150-158.pdf>
4. Заклади ресторанного господарства. Класифікація : ДСТУ 4281:2004. – [Чинний від 2004-31-03; розробники: Р. Андрющенко, А. Мазаракі, Г. П'ятиницька та ін.]. – К.: Держспоживстандарт України, 2004. – 12 с. – (Національний стандарт України).

5. Міценко Н.Г., Лейзерук О.О., Добоні В.В. Сучасні тенденції типізації закладів ресторанного господарства та перспективи їх ефективного функціонування / Н.Г. Міценко, О.О. Лейзерук, В.В. Добоні // Торгівля, комерція, підприємництво: зб. наук. праць. – Вип. 16. – Львів: Львівська комерційна академія, 2014. – С. 58–63.
6. Ресторанне господарство. Терміни та визначення: ДСТУ 3862-99 [Електронне видання] / [Затв. наказом Держ. ком. України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 26.09.2003 № 185]. – Режим доступу: <http://document.ua/restoranne-gospodarstvo.-termini-ta-viznachennja-nor2733.html>.
7. Класифікація видів економічної діяльності: Національний класифікатор України: ДК 009:2010 / [Затв. наказом Держспоживстандарту України від 11.10.2010 N 457]. – К.: Видавничий будинок ФАКТОР, 2011. – 160 с.
8. Статистичний щорічник України за 2013 рік / Державна служба статистики України. – К.: ТОВ «Август Трейд», 2014. – 534 с.
9. Статистичний щорічник України за 2012 рік / Державна служба статистики України. – К.: ТОВ «Август Трейд», 2013. – 552 с.
10. Класифікація видів економічної діяльності: ДК 009-96 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FIN560.html
11. International Standard Industrial Classification of All Economic Activities: ISIC Rev 4, 2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://unstats.un.org/unsd/publication/seriesM/seriesm_4rev4e.pdf
12. Кравченко О.М. Удосконалення системи оподаткування ресторанного господарства України [Електронне видання] / О.М. Кравченко // Глобальні та національні проблеми економіки: Електронне фахове видання. – Миколаїв: Миколаївський національний університет ім. В.О. Сухомлинського, 2015. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/issue-5-2015>

Кравченко О.М. Проблемы использования понятийного аппарата и классификации деятельности в сфере ресторанного хозяйства

Аннотация. В статье рассматриваются проблемы, связанные с определением основных понятий в ресторанном хозяйстве, изучается структура классификации вида экономической деятельности «Деятельность по обеспечению едой и напитками», даются практические рекомендации по усовершенствованию существующей классификации видов экономической деятельности ДК 009:2010.

Ключевые слова: ресторанное хозяйство, отели и рестораны, деятельность по обеспечению едой и напитками, столовые, поставка готовой еды, классификация, вид экономической деятельности, государственные стандарты.

Kravchenko O.M. Problems of using the conceptual framework and classification of activities in the restaurant sector

Summary. The article reviews problems related to the definition of key terms in the restaurant industry, investigates the structure of economic activity classifications «The activities on providing food and drinks», and provided practical recommendations for improving existing Classification of Economic Activities DK 009:2010.

Keywords: restaurant industry, hotels and restaurants, activity on providing food and drinks, canteens, food providing, classification, kinds of economic activities, state standards.